

VENDIM
Nr.26, datë 17.6.2008

PËR MIRATIMIN E UDHËZIMIT
“PËR NDIHMËN SHTETËRORE NË FORMËN E KOMPENSIMIT TË
SHËRBIMEVE ME INTERES TË PËRGJITHSHËM EKONOMIK”

Në mbështetje të nenit 17 shkronja “e” të ligjit nr.9374, datë 21.4.2005 “Për ndihmën shtetërore”, Komisioni i Ndihmës Shtetërore

VENDOSI:

1. Miratimin e udhëzimit “Për ndihmën shtetërore në formën e kompensimit të shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik”, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij vendimi.
2. Ky vendim hyn në fuqi menjëherë.

KRYETARI
Genc Ruli

UDHËZIM
PËR NDIHMËN SHTETËRORE NË FORMËN E KOMPENSIMIT TË
SHËRBIMEVE ME INTERES TË PËRGJITHSHËM EKONOMIK

Hyrje

Qëllimi i këtij udhëzimi është përcaktimi i kushteve dhe kriterëve, në përputhje me të cilat mund të lejohet ndihma shtetërore për shërbimet e interesit të përgjithshëm ekonomik.

Në terma ekonomike, koncepti i shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik është i lidhur ngushtë me atë të “detyrimeve të ofrimit të shërbimit publik”, pra të detyrimeve që iu vendosen një ose më shumë ndërmarrjeve të një sektori të caktuar, për të furnizuar mallra, ose për të ofruar shërbime tek të gjithë qytetarët, mbi baza jodiskriminuese.

Në të vërtetë, shërbimet e interesit të përgjithshëm ekonomik kanë të bëjnë veçanërisht me qytetarë të kategorive të caktuara (si p.sh. të sëmurët, në rastin e disa shërbimeve mjekësore, apo ata që jetojnë në zonat e prekura nga fatkeqësi natyrore, kur rasti është i tillë). Sigurisht, ka edhe shërbime të tjera të përgjithshme, si: arsimi, kultura apo shëndetësia, që i takojnë popullatës në tërësi. Ndërsa detyrimi i ofrimit të shërbimit publik përgjithësisht vendoset në sektorë të tillë si: telekomunikacioni, posta, televizioni/media elektronike, furnizimi me ujë, energji apo gaz, hekurudhat etj. Organet shtetërore duhet të përcaktojnë qartë se cilat do të konsiderohen prej tyre shërbime me interes të përgjithshëm ekonomik, apo shërbime publike.

Arsyet kryesore për të cilat autoritetet publike vendosin detyrimin e ofrimit të shërbimit publik lidhen me përmbushjen e objektivave politike dhe shoqërore, të cilat në pjesën më të madhe të rasteve mund të jenë joefiçent. Detyrimi i ofrimit të shërbimit publik u vendoset ndërmarrjeve që ushtrojnë veprimtarinë e tyre në këta sektorë, me qëllim që të gjithë qytetarët, përfshirë edhe ata që nuk janë në gjendje të përballojnë çmimet e tregut, të kenë të drejtën e furnizimit me këto mallra apo të përfitimit të këtyre shërbimeve.

Për sa kohë që përfitimi për ndërmarrjet mund të jetë më i ulët se përfitimi social, autoritetet publike ndërhyjnë për të kompensuar fitimin e munguar dhe për të siguruar ofrimin e shërbimeve në standardet e kërkuara. Pra, nëse ndërmarrjeve u vendoset detyrimi për ofrimin e shërbimit publik, ajo mund t’u sjellë atyre humbje, të cilat duhet të mbulohen ose të kompensohen nga autoritetet publike.

Ka raste kur niveli i kompensimit që u jepet ndërmarrjeve për të ofruar një shërbim publik mund t'u krijojë atyre burimet e mjaftueshme për t'u sjellë në mënyrë antikonkurruese në treg, duke vendosur p.sh. çmime predatore dhe duke nxjerrë kështu jashtë loje aktorë të tjerë të tregut. Për këtë arsye, i gjithë procesi duhet të zhvillohet mbi bazën e kushteve dhe kritereve të përcaktuara qartë e në mënyrë objektive, si dhe të monitorohet në mënyrë të vazhdueshme, në mënyrë që mbështetja apo ndërhyrja nga ana e autoriteteve publike të jetë vetëm në masën e nevojshme dhe absolutisht të domosdoshme për të kompensuar ofrimin e shërbimit publik.

Ky udhëzim zbatohet për ndihmën shtetërore në formën e kompensimit të shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik dhe lidhet me sektorin e prokurimeve publike, të konkurrencës, të transportit e punëve publike apo të transmetimeve telefonike e mediatike. Ai u vjen në ndihmë autoriteteve publike në sektorët që ofrojnë shërbime të tilla, për të hartuar politikat dhe për të përgatitur projektaktet e ndryshme normative që përcaktojnë apo ngarkojnë ndërmarrjet me detyrimin e ofrimit të shërbimeve publike, në përputhje me rregullat e ndihmës shtetërore.

Sipas legjislacionit të ndihmës shtetërore, do të konsiderohet shërbim me interes të përgjithshëm ekonomik çdo veprimtari ekonomike e konsideruar nga organet shtetërore me interes të veçantë publik dhe që nuk mund të sigurohet pa ndërhyrjen e shtetit.

I. Kushte të përgjithshme

Ndihma shtetërore në formën e kompensimit të shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik mund të lejohet vetëm nëse:

- i) përfituesit i është përcaktuar qartë detyrimi i ofrimit të shërbimit publik;
- ii) parametrat për llogaritjen e ndihmës përcaktohen paraprakisht në mënyrë transparente dhe objektive;
- iii) ndihma nuk tejkalon kostot e nevojshme për të siguruar ofrimin e shërbimit publik;
- iv) përfituesi është zgjedhur mbi bazën e procedurës së prokurimit publik;
- v) ndihma e nevojshme për kompensimin e ofrimit të shërbimit publik përcaktohet mbi bazën e kostos që do të kishte një ndërmarrje efçente që ushtron veprimtarinë e saj në një sektor të tillë.

Ndërmarrje, që mund të përfitojë ndihmë shtetërore në formën e kompensimit të shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik, mund të jetë çdo person fizik ose juridik, privat ose publik, që kryen veprimtari ekonomike dhe/ose operon në fushën e shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik.

Autoritetet publike janë përgjegjëse për të përcaktuar kuadrin ligjor në lidhje me kushtet dhe kriteret për ofrimin e shërbimit me interes të përgjithshëm, pavarësisht nga statusi ligjor i ofruesit të shërbimit (nëse është ndërmarrje private apo publike), si dhe për sigurimin e ofrimit të shërbimit, në përputhje me parimet e konkurrencës.

II. E drejta për ofrimin e shërbimit të interesit të përgjithshëm publik

E drejta për ofrimin e shërbimit me interes të përgjithshëm ekonomik mund t'u jepet ndërmarrjeve nga autoritetet publike me anë të kontratës së shërbimit publik.

Kontrata e shërbimit publik është e domosdoshme për të përcaktuar detyrimin si për ndërmarrjen në fjalë, ashtu dhe për shtetin. Me këtë të fundit nënkuptohen organet e administratës publike (në nivel qendror dhe vendor), që kanë si objekt të punës së tyre sigurimin e shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik për konsumatorët apo përdoruesit.

Kontrata e shërbimit publik duhet të përmbajë:

- i) llojin dhe kohëzgjatjen e shërbimit publik;
- ii) ndërmarrjen përfituese (që ka detyrimin për ofrimin e shërbimit publik) dhe territorin në të cilin do të kryhet ky shërbim;
- iii) llojin e çdo të drejte ekskluzive dhe të veçantë që i jepet ndërmarrjes/ndërmarrjeve të ngarkuara me ofrimin e shërbimit publik;
- iv) kriteret për llogaritjen, kontrollin dhe rishikimin e kompensimit;

v) çdo marrëveshje për shmangien dhe ripagimin e çdo mbi kompensimi.

Në përcaktimin e ofrimit të detyrimit të shërbimit publik dhe për vlerësimin e kryerjes së shërbimeve nga ndërmarrjet, autoritetet publike mund të konsultohen me përdoruesit apo konsumatorët.

III. Masa e kompensimit

Masa e kompensimit nuk duhet të tejkalojë koston e nevojshme për kryerjen e shërbimit publik, duke marrë parasysh faturën dhe një përfitim të arsyeshëm mbi çdo kapital të nevojshëm për të përmbushur këto detyrime.

Masa e kompensimit do të përfshijë çdo avantazh të dhënë nga shteti, nëpërmjet burimeve të tij në çdo lloj forme. Përfitimi i arsyeshëm do të marrë parasysh të gjitha ose disa përfitime produktive të arritura nga ndërmarrja, gjatë një periudhe të kufizuar të paracaktuar, pa ulur nivelin e cilësisë së shërbimit, që ndërmarrjes i është besuar nga shteti.

Në çdo rast, kompensimi do të përdoret vetëm për kryerjen e shërbimit publik. Në rast se kompensimi i dhënë për ofrimin e shërbimit publik përdoret për ushtrimin e veprimtarive të tjera nga ana e ndërmarrjes, ai do të konsiderohet ndihmë shtetërore e paligjshme. Megjithatë, ndërmarrja që përfiton kompensim për ofrimin e shërbimit publik, ka të drejtë të ketë një fitim të arsyeshëm.

Kostot që do të merren parasysh, përfshijnë të gjitha kostot që lindin gjatë ofrimit të shërbimit me interes të përgjithshëm ekonomik. Kur veprimtaria e ndërmarrjes konsiston vetëm në kryerjen e shërbimit me interes të përgjithshëm ekonomik, në konsideratë do të merret e gjithë kostoja e ushtrimit të kësaj veprimtarie. Ndërsa në rastet kur ndërmarrja kryen veprimtari të tjera përveç ofrimit të shërbimeve publike, do të merret parasysh vetëm kostoja e shërbimit me interes të përgjithshëm ekonomik.

Kostoja e paracaktuar për shërbimet me interes të përgjithshëm ekonomik mund të mbulojë:

i) të gjitha ndryshimet e koston që ndodhin gjatë kryerjes së shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik;

ii) një kontribut përpjesëtimor të kostove fikse si të shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik, ashtu edhe të veprimtarive të tjera me një përfitim të arsyeshëm.

Nëse është e nevojshme për ofrimin e shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik, mund të merren parasysh edhe kostot për investime, veçanërisht ato të lidhura me infrastrukturën.

Kostot e lidhura me veprimtari jashtë qëllimit të ofrimit të shërbimit me interes të përgjithshëm publik duhet të mbulojnë:

i) të gjitha kostot e ndryshueshme;

ii) një kontribut të përshtatshëm për kostot fikse, si dhe

iii) një rikthim të përshtatshëm të kapitalit.

Këto kosto, në asnjë rrethanë, nuk mund t'i ngarkohen shërbimit publik.

Llogaritja e kostove do të bëhet mbi bazën e kritereve të paracaktuara, duke respektuar parimet e gjithë pranuar të llogaritjes së kostove. Komisioni i Ndihmës Shtetërore do të njoftohet duke ndjekur rregullat e njoftimit të ndihmës shtetërore të parashikuar në rregulloren “Për procedurat dhe formën e njoftimit”, miratuar me vendimin e Këshillit të Ministrave nr.817, datë 28.12.2005.

IV. Të ardhurat e përfituara nga ofrimi i shërbimit me interes të përgjithshëm ekonomik

Në të ardhurat e përfituara nga shërbimi me interes të përgjithshëm ekonomik do të përfshihen të gjitha të ardhurat që siguron ndërmarrja si rezultat i ofrimit të këtij shërbimi. Nëse ndërmarrja në fjalë gëzon të drejta të veçanta apo ekskluzive që lidhen me një shërbim të interesit të përgjithshëm ekonomik, i cili gjeneron fitime përtej masës së fitimit të arsyeshëm, ose përfiton përparësi të tjera që mund t'i jepen nga shteti, në llogaritjen e të ardhurave duhet të merren parasysh të ardhurat e krijuara nga të gjitha këto shërbime.

Përfitim i arsyeshëm është vlera e kthyeshme në kapitalin e vet, duke marrë parasysh rrezikun ose mungesën e tij për ndërmarrjen, që vjen si pasojë e ndërhyrjes së shtetit, veçanërisht

nëse ky i fundit jep asaj të drejta të veçanta apo ekskluzive.

Kjo vlerë nuk duhet të tejkalojë normën mesatare të fitimit të llogaritur për vitet e fundit për sektorin, në të cilin kryhet shërbimi publik. Për sektorët ku nuk ka ndërmarrje të krahasueshme me ndërmarrjen së cilës i është besuar shërbimi publik, krahasimi bëhet me ndërmarrje të cilat veprojnë në shtete të tjera, ose në rast se është e nevojshme krahasimi bëhet me sektorë të tjerë, por gjithmonë duke mbajtur parasysh veçoritë e sektorit/sectorëve përkatës. Për përcaktimin e “fitimit të arsyeshëm”, dhënësit e ndihmës mund të përdorin kriteret nxitëse, në veçanti, në lidhje me cilësinë e shërbimit si dhe me arritjen e një efience produktive.

Dhënësit e ndihmës mund të vendosin, gjithashtu, që përfitimi, i cili rrjedh nga një aktivitet tjetër jashtë qëllimit të shërbimit me interes të përgjithshëm ekonomik, të përdoret tërësisht ose pjesërisht për financimin e shërbimit me interes të përgjithshëm ekonomik.

Nëse ndërmarrja kryen veprimtari të tjera, të cilat mund të bien ose jo në fushën e shërbimeve të interesit të përgjithshëm ekonomik, fletë bilanci ose llogaria humbje-fitime, duhet të tregojë në mënyrë të qartë kostot dhe faturat që lidhen me shërbimin e interesit të përgjithshëm, të ndara nga ato që lidhen me veprimtaritë e tjera të ndërmarrjes. Gjithashtu duhet të pasqyrohen edhe të gjithë treguesit e të ardhurave dhe shpenzimeve. Pra ndërmarrja që ofron një shërbim të interesit të përgjithshëm duhet të ketë llogari të ndara për shërbimin në fjalë.

Nëse ndërmarrjes i është ngarkuar të kryejë disa shërbime të interesit të përgjithshëm ekonomik, qoftë për shkak se autoritetet që ia kanë ngarkuar këto shërbime janë të ndryshme, apo pasi natyra e shërbimeve të tjera të interesit të përgjithshëm është e ndryshme, llogaritë financiare të ndërmarrjes duhet të bëjnë të mundur që të verifikohet se nuk ka asnjë mbikompensim për secilin nga shërbimet e interesit të përgjithshëm ekonomik.

V. Kontrolli i mbikompensimit

Dhënësit e ndihmës duhet të kontrollojnë rregullisht ose të garantojnë kontrollin, që ndërmarrjet nuk po mbikompensohen. Meqenëse mbikompensimi nuk është i nevojshëm për kryerjen e shërbimit me interes të përgjithshëm ekonomik, ai në vetvete përbën ndihmë të paligjshme shtetërore dhe kjo ndihmë duhet të rimbursohet, pra të kthehet së bashku me interesat. Gjithashtu, kjo bën që për të ardhmen të rivlerësohen parametrat për llogaritjen e mbikompensimit.

Kur masa e mbikompensimit nuk i kalon 10% të masës së kompensimit vjetor, ky mbikompensim mund të mbartet për vitin pasardhës dhe të mbahet nga masa e kompensimit që do të paguhet për atë periudhë. Disa shërbime me interes të përgjithshëm ekonomik mund të kenë një kosto që ndryshon çdo vit, veçanërisht për sa i takon investimeve të veçanta. Përfundimisht në këto raste, mbikompensimi më shumë se sa 10%, në vite të caktuara, mund të shihet si i domosdoshëm për kryerjen e shërbimit të interesit të përgjithshëm ekonomik. Kjo situatë duhet të arsyetohet në mënyrë të detajuar me anë të njoftimit që do bëhet pranë DNSH-së. Megjithatë, çdo rast do të rishikohet në intervale të përcaktuara mbi bazën e gjendjes së çdo sektori, por periudha e rishikimit, në asnjë rast nuk duhet të kalojë 4 vjet. Çdo mbikompensim që zbulohet në fund të kësaj periudhe do të kthehet.

Çdo mbikompensim mund të përdoret për të financuar një tjetër shërbim publik nga e njëjta ndërmarrje. Transferta duhet të pasqyrohet në llogaritë e ndërmarrjes, të jetë subjekt i kontroleve dhe të ruhet në përputhje me rregullat dhe parimet e përcaktuara në legjislacionin e ndihmës shtetërore. Transferta duhet të njoftohet paraprakisht pranë DNSH-së.

Shuma e mbikompensimit nuk mund të jetë e disponueshme për ndërmarrjet nisur vetëm nga fakti se ajo mund të kategorizohet si ndihmë e lejueshme, në bazë të legjislacionit të ndihmës shtetërore (siç mund të jetë ndihma për SME-të, për punësimin etj). Edhe nëse autoritetet publike mendojnë ta kategorizojnë si të tillë, ato duhet të ndjekin të gjitha procedurat dhe kushtet e parashikuara në ligjin nr.9374, datë 21.4.2005 “Për ndihmën shtetërore” dhe rregulloret në zbatim të tij.

VI. Kushte dhe detyrime

Në fushën e shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik, Komisioni i Ndihmës

Shtetërore mund të vendosë kushte ose detyrime që janë të nevojshme, veçanërisht për të siguruar që ndihma që ju jepet ndërmarrjeve të mos sjellë mbikompensim. Përveç kërkesës për ndarjen e llogarive, mund të vendosen kushtet e raportimit periodik, ose edhe kushte të tjera, sipas rastit apo sektorit ku kërkohet të ofrohet shërbimi i interesit të përgjithshëm.

Gjithashtu Komisioni i Ndihmës Shtetërore propozon marrjen e masave të përkohshme për skemat ekzistuese që lidhen me shërbimet e interesit të përgjithshëm, duke kërkuar përshtatjen e tyre me legjislacionin e ndihmës shtetërore.

Dhënësit e ndihmës duhet të shprehen për pranimin ose jo të masave të përkohshme. Kur dhënësi pranon masat e propozuara, drejtorja e regjistron këtë fakt dhe informon me shkrim dhënësin. Dhënësi është i detyruar me këtë pranim që të zbatojë masat përkatëse.

Kur dhënësi nuk pranon masat e propozuara dhe Komisioni, pasi ka marrë parasysh argumentet e dhënësit të interesuar, vazhdon t'i vlerësojë të nevojshme këto masa, ai mund të vendosë fillimin e procedurave për ndihmën e paligjshme.